

Motion till riksdagen

1989/90:Bo203

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

Utveckling av ekologiskt byggande

Många människor är oroliga över bristerna i boendemiljön. Vetskapen om att vi har ett ökat antal allergidrabbade människor i s.k. sjuka hus blandas med insikten om att energi- och resursutnyttjandet i byggnader och bostäder måste minska av såväl ekonomiska som ekologiska skäl. Samtidigt söker många människor en ny helhet i sin bomiljö. Tillsammans med arkitekter, ingenjörer och andra kunskapare söker man alternativa och sunda boendemiljöer. Bland dessa kan nämnas ekobyar, kärngårdar och ekohus i stadsmiljö. I dag finns erfarenheter, kunnande och utprövad teknik för ekologiskt byggande och boende.

Nationell och regional bebyggelseutveckling

I den svenska debatten tycks en allmän uppfattning vara att vi ska hushålla med resurser och energi samt sörja för god miljö, åtminstone så länge denna uppfattning inte kolliderar med den traditionella synen på ekonomisk tillväxt och full sysselsättning. Hushållningen har underordnats de traditionella ekonomiska målen trots att nationalekonomi beskrivs som läran om hushållning med knappa resurser. Tillväxtens ekonomer har därmed, åtminstone kortsiktigt, lyckats skilja på hushållning och tillväxt. I biologiska kretslopp är hushållning och tillväxt i balans och strävar efter bästa möjliga utnyttjande av givna resurser. Ett fortsatt särskiljande av hushållning och tillväxt kan få ödesdigra följder om vi betänker de miljöhot som detta ger upphov till. Vid gestaltning av ett uthålligt, människoskapat samhälle måste tillväxt och hushållning åter kopplas samman i mönster som liknar naturens balans.

Det ursprungliga svenska bosättningsmönstret formades av den knappa tillgången på resurser för framställning av föda. Senare komplicerades bilden av den tekniska utvecklingen och tillgången på råvaror för industrin. Numera talar man om ett kunskapssamhälle vilket skulle kräva en koncentration av avancerade universitet, forskningsinstitutioner och flygplatser(!) för att utvecklas. Genom datoriseringen finns dock en motverkande tendens, nämligen möjligheten att i viss mån sprida kunskapsarbetet genom att sända och ta emot information via tråd eller radio.

Antalet självbärande jordbruk i drift har, vid sidan om denna utveckling, minskat till enbart några tiotusental i hela landet! Försöken med så kallade kärngårdar i avfolkningsbygderna är mot den bakgrunden värda all uppmuntran.

Den fortsatta utbyggnaden och inte minst vården om redan byggd miljö måste ske utifrån en ekologisk grundsyn. Bebyggelsens utveckling, bl.a. med tre dominerande storstadsområden. Stockholm–Uppsala, Malmö–Lund och Göteborg, är olycklig och kanske ödesdiger av såväl ekologiska som sociala och ekonomiska orsaker.

Troligen erbjuder det gamla svenska ortssystemet goda möjligheter för ett riktigt ekologiskt byggande. Hitintills har vi positiva erfarenheter från en del experimentbyggnade. För att gå vidare krävs nationella, regionala och kommunala insatser. Boverket torde vara rätt myndighet för att samordna sådana insatser. Utbildning och forskning bör kunna etableras vid våra arkitektskolor. Under 1970-talet utvecklades ett kunnigt intresse för ekologiskt byggande vid arkitektskolorna i Lund, Stockholm och Göteborg. Senare har intresset knutits till faktiska projekt, exempelvis Solbyn utanför Lund och Tuggelite utanför Karlstad men även enskilt byggda ekohus. Intresset för denna boendeform sprider sig nu snabbt i hela landet.

Det är angeläget att riksdagen inte bara följer denna utveckling utan även genom regering och planmyndigheter länkar in den i banor som gör att stora delar av nybyggnadsbehovet skall kunna täckas av s.k. ekobyar.

Vi vill även vidga synsättet och införa ekologisk ombyggnad. Därigenom ökar ytterligare möjligheterna att minska miljöförstöringen, energiförbrukningen och avfallsberget. Genom att en stor del av det s.k. miljonprogrammets bebyggelse nu kräver upprustning har vi ett lägligt tillfälle att införa miljövänlig och energisnål teknik även i dessa områden.

Samspelet mellan trafik och bebyggelse

Sedan 1950-talet har inte minst utvecklingen av en dominerande massbilism omformat samhället, på gott och ont. Under 1960-talet infördes tvingande anvisningar för bilparkering i bostadsområdena så att bilens ställning ytterligare befästes. Arbetspendling över stora dagliga avstånd har blivit möjliga. Företagen har kunnat etablera arbetsplatser alltmer oberoende av bosättningsmönstret. Nya kulturmönster har växt fram i bilsamhället. Framförallt har arbete och boende blivit åtskilda på ett sätt som framkallar slitningar i människornas vardagsliv. Bebyggelsen är på ett genomgripande sätt anpassad till bilismen och bilvägssystemet, ett system som är mycket kostsamt, för den enskilde, för samhället och för miljön.

I den här situationen försöker många storkommuner hitta nya lösningar på trafikproblemen. spårvagnar, trådbussar, miljövänligare bussar osv. Man tror även, dessvärre, att fortsatt byggande av biltrafikleder på något sätt ska minska biltrafiken. Sammanlagt har investeringar i storleksordningen 100 miljarder föreslagits bara i storstadsområdena.

Det skapade transportbehovet kan bara delvis lösas med traditionell kollektivtrafik. Kollektiv trafik innebär att många människor helst bör resa från en punkt till en annan samtidigt. För att sådan trafik skall fungera effektivt krävs således en viss trängsel av människor vid vissa punkter. Samhället blir sårbart med sådana beroenden och ur ekologisk synpunkt är det olyckligt.

I en parallell riksdagsmotion föreslås att riksdagen uttalar sig för en svensk

utveckling av helt nya spårssystem, system som förenar bilismens och kollektivtrafikens fördelar men undviker dess nackdelar.

Ett ekologiskt samhällsbyggnadsmönster bör beakta möjligheterna av sådana helt nya transportinnovationer.

Mot. 1989/90
Bo203

Ekologiskt byggande

Att återskapa naturens kretslopp i boendet, det är ekologiskt byggande. Definitionen kan inte göras precis eftersom det finns lika många vägar och medel i sådana människoskapade system som i naturen. Resultatet blir dock att belastningen på naturen minskar.

Det ekologiska byggandet innehåller en social dimension som det storskaliga och enbart industriella och behovstäckande byggandet saknar. Det är en social dimension som svårligen låter sig beskrivas men den innehåller så mycket av självkänsla och gemenskap för de boende som i dag oftast saknas. Man kan tala om en ny folkrörelse – en ekoby rörelse, som hämtar sin inspiration i de först byggda ekobyarna.

De viktigaste målen för ekobyar som Solbyn och Tuggelite är ett boende i gemenskap och med naturen, resurshushållning, ekologiskt genomtänkt drift, kooperativt boende, självförvaltning och självtillit. Nya inslag, i jämförelse med vanlig bebyggelse, är växthus, jordkällare, mulltoa, kakelugn och pump på gården. När nya ekobyar planeras kommer troligen nya inslag, exempelvis samlokaliserade arbetsplatser, s.k. grannskapscentraler, kooperativa daghem och småbutiker, energiproduktion (vindkraftverk), större odlingar, djurhållning och bilsambrukande i s.k. bilpooler.

Vi har i huvudsak berört s.k. ekobyar i ny bebyggelse. Självklart innebär ekologiskt byggande även anpassningar av det äldre byggnadsbeståndet till ekologiskt sunda brukningsformer. Exempel från bl.a. Berlin och Göteborg visar klart på möjligheterna att "ekosanera" halvgammal bebyggelse.

Ämnet ekologiskt byggande innefattar även ombyggnad av sjuka hus till friska, verkningsfulla åtgärder mot radon och annan ohälsosam strålning liksom planering av bebyggelse och vegetation så att vind och buller inte förstör bostadsmiljön.

Riksdagens möjligheter

Riksdagen bör uttala sig för att kunskaperna om det ekologiska byggandet samlas och utvecklas. Detta kan ske dels vid Boverket, dels vid Naturvårdsverket, dels genom inrättande av särskilda ekoby-institut eller dels genom inrättande av professorer i ekologiskt byggande vid arkitektskolorna och med egna institutioner.

Boverket bör få i uppdrag att snabbutreda, dels hur de institutionella förutsättningarna för ett allmänt ekologiskt byggande bör etableras, dels i vilka former ett ekologiskt experimentbyggande på bostadsområdesnivå kan stödjas av staten. En erfarenhetsbank för teknisk, juridisk m.m. kunskap om ekologiskt byggande bör inrättas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att boverket får i uppdrag att snabbt redovisa förslag till lämpliga nyinrättade befattningar och institutioner till stöd för en långsiktig utveckling av det ekologiska byggandet.

2. att riksdagen hos regeringen begär att boverket får i uppdrag att initiera ett ekologiskt experimentbyggande på bostadsområdesnivå med statligt ekonomiskt stöd.

3. att riksdagen hos regeringen begär att boverket får i uppdrag att föreslå ekonomiska stödåtgärder för ekologiskt byggande.

4. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att utreda vilka förändringar som krävs i plan- och miljölagstiftningen samt i annan reglering för att ett ekologiskt byggande ska kunna utvecklas.

5. att riksdagen i övrigt ger regeringen till känna vad i denna motion anförts om behovet av ekologisk ombyggnad i det befintliga husbeståndet, om en erfarenhetsbank för teknik och juridik vid ekologiskt byggande, om kraven på ett ekologiskt riktigt samspel mellan trafik och bebyggelse och om kraftigt ökade insatser för energihushållning i bebyggelsen.

Stockholm den 15 januari 1990

Claes Roxbergh (mp)

Inger Schörling (mp)

Eva Goës (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

Anita Stenberg (mp)

Kaj Nilsson (mp)

Kjell Dahlström (mp)

Krister Skånberg (mp)

Gösta Lyngå (mp)

Carl Frick (mp)

Marianne Samuelsson (mp)